

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	--	--

„Congresul didactic primar” sau adunarea învățătorilor.

Se ține, s'a ținut sau poate să se mai ție încă la București — în privința aceasta este încă îndoială — o adunare care se chiamă «congres» și nu e alt ceva decît adunarea unui număr de învățători din sate, cari se și numesc învățători, și din orașe, cari se bucură de titlul oficial: institutori, cu mult mai nobil (vezi d-ta și cum orășanul e mai nobil decît țeranul!) și cari sînt bucuroși să li se zică profesori, ceia ce e și mai nobil.

S'ar crede că acești învățători-învățători și acești învățători-institutori-profesori s'aun strins la sfîrșitul unui an de muncă bucuroasă, de apostolat care-și află în el însuși mulțămirea, de curată și mîndră jertfă pentru cele mai mari interese ale unui neam și cele mai sfinte scopuri ale sale, pentru a vorbi între dînșii frățește despre un singur lucru: cum oare ar putea lucra și mai bine, pe ce căi nouă ar ajunge mai răpede la *fînta cea mare*: «lumina pentru toți», lumina, conștiința și decî fericirea. Că e ministru cutare sau cutare, sau cineva care nu e cutare, că e la cîrmă, din mila dracului constituțiilor, partida X sau strinsura Y, ce poate să li pese așa de mult celor cîteva mii de oameni cari sînt părinții sufletelor tinere din această țară? Cel mult Statul, risipitorul cel mare, doica de bielșug, care schimbă la sîn toți copiii caselor și ai stradelor, cel mult Statul ușurează adunarea învățătorilor prin încuviințarea unui număr de vagoane de oarecare clasă. Încolo învățătorii sînt stăpîni. Ei n'aun de ce să se îndrepte nici măcar la revisori, cari, cum se știe, nu fac parte, nici supt d. Haret, nici — mai ales — supt d. Vlădescu, din învățămînt, ci din gloata fabricanților de politică proastă și făcătoare de rău, din bandele pentru putere și gheșefturi.

Această părere despre «congres» poate fi întărită prin amintirea foarte frumoasei adunări pe care aceiași învățători și foarte mulți preoți au ținut-o la Bacău, în însușirea lor de conducători ai bân-

cilor populare. Acolo, în acele zile pe care nu le vor uita participanții, s'a făcut cea mai bună înțelegere gospodărească. Oamenii, tineri și bătrini, cu iubire de țară și de țeran, cu adevărată iubire de alți oameni, au vorbit fără ifosuri și gânduri ascunse către acei mulți ascultători uniți prin dorințe nobile și printr'o spornică lucrare împreună. Parcă nici n'ar fi fost partide politice pe acest pământ.

Acum însă la București era alt plan și au fost alte urmări.

În anul trecut, de când s'au schimbat atitea, aveam această stare a învățămîntului:

O școală rurală prefăcută după nevoile poporului, îmbogățită și întărită, îndrumată pe cea mai bună cale; cea d'întăiu școală satească după cum ni trebuie.

O școală primară de orașe, ceva mai rea, pentru că domniile învățători-institutori aveau planuri înalte și făceau politică.

O școală secundară, spoită și cîrpită de mai multe ori, cu fațadă pedagogică modernă, cu mulți profesori tineri și buni, dar cu vechile încăperi mucedale ale evului mediu. Și, pe lingă aceasta, cu atîția profesori fără astîmpăr și fără saț, împărțiți în staulul lacomilor și în «terenul de antrenare» al generoșilor politicieni.

Un învățămînt profesional și agricol, care începea să se înfiripeze.

Un învățămînt normal, pentru învățători, foarte bun; și

O universitate ca vai de capul ei, formalistă, abstractă, fără inițiativă și fără inimă, fără influență științifică și fără influență asupra societății, frămîntată de ambiții, de intrigă și de interese politice.

De sigur că la acest învățămînt era foarte mult de lucru. Oricine se putea aștepta ca miniștrii ce erau să vie după d. Haret, îndreptătorul cel bun al învățămîntului rural și profesional, ca acești miniștri noi să-și dea toată osteneala pentru desăvîrșirea celei mai folositoare opere ce s'a îndeplinit în România anilor din urmă. Și iarăși putea să se aștepte orișicine ca această osteneală să fie întrebuițată pentru a pune mai bine la cale sau pentru a preface ramurile de școli care aveau mai multe lipsuri și păcate.

Iată deci care ar fi fost programul:

Să se lase în pace școala satelor pentru a prinde puteri în împrejurările nouă în care fusese așezată. Să se păstreze aceiași așteptare plină de îngrijire pentru școlile de meșteșuguri. Să se facă școala urbană tocmai ca și cea rurală. Să se ușureze programul liceelor și gimnasiilor, să se dea un rol covîrșitor educației și să se oprească orice amestec al politicii și al favoritismului în ele, întărindu-se ideea unei autorități sănătoase și statornice. Să se dea o viață nouă (nu

o «Viață Nouă», cum li-o dă guvernul de azi, care li-a dat și o «Cultură Română», de aceeași valoare) Universităților.

Da, însă atunci n'am mai fi o țară, care va rivalisa cu Serbia și cu Grecia, cu Uruguayul și Paraguayul, cu Liberia negrilor africani în jertfirea oricărui interes național față de nemernicele pofte ale politicianului mîncăcios și trufaș.

D. Vlădescu, fiind «conservator», nu putea să primească moștenirea d-lui Haret, care e liberal. Cum prin ploaia de «fonduri culturale», catedre și inspectorate se creaseră scriitorii, învățații, artiștii, reviste noi și nouă, așa trebuia o școală nouă-nouță. Se făcură chestionare către orișicine, comisiuni alcătuite din orișicine și se adună Congresul de reformă.

*

În el a fost un singur lucru îmbucurător. Anume înfățișarea, dorită de unii mai mult, de alții prea puțin, a *fostului* ministru Haret, care a vorbit de la marea înălțime a tuturor meritelor sale și a avut, în cutare moment, un neașteptat rol de conducător. Orice om nepărtenitor va recunoaște și realitatea și însemnătatea acestei afirmații morale: a început decî a veni vremea cînd cineva poate stăpîni și prin alt ceva decît situația sa oficială și interesele pe care le poate mulțami. D. Haret a impus principiul că școala satelor, cea d'întăiu datorie a Statului, trebuie să fie un mare adevăr și sprijinul de căpetenie pentru ridicarea acelei păături românești căreia-i aparține mai mult decît oricui România.

Și, cu toate că după aceasta a venit institutori și învățători pentru a vorbi de nevoia urcării lefilor (mai încape vorbă!), pare că marele «congres» era lovit de moarte în scopul său adevărat și învăluit, prin această cuvîntare și prin felul cum a fost primită.

Căci după aceea, în loc să se viziteze instituții și fabrici, apăru, în lumina bengală a falsului entusiasm, în ploaia de stele a artificierilor de retorică, figura pe atît de simpatică, pe cît de energetică a d-lui Gr. G. Tocilescu. Explosia elocvenții sale acoperi toate zgomotele pămîntului. Pe cerul pustiiu al congresului, răsări steaua mintuitoare a unei excursii: La Craiova, la Tismana, la Severin, la banchete, la discursuri, la mîncare de geaba și la vorbă de clacă.

Numai să-mi fie permis a nu vedea nici-un folos dacă ni se demoralizează până și învățătorii.

N. IORGA.

HORA DE NUŢĂ

Învirt nuntaşii hora 'n rind
 Şi-o leagănă în tact uşor,
 Cum legenii amintirea 'n gînd:
 Cu trei uşor s'adun, se string,
 Şi tot cu trei se şi răsfrîng
 În pas leagănător.

Se prind acuma tot mai mulţi,
 Jurate fete şi flăcăi —
 De drag să-î vezî şi să-î ascuţi.
 Apoi bătrini cu mintea grea
 Şi babe fără vr'o măsea
 Se prind cu ei 'n bătaî.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aprinşi flăcăii prăpădesc
 Pămîntu'n tălpi, încătuşaţi
 D'al horei pas, şi chiotesc
 De dorul unui briu mărunt,
 Şi strigă cite vorbe sint
 La mirii cununaţi.

Cu pas mlădios şi măsurat
 Se'nvirte hora după cînt,
 Şi fete 'n pasul aşezat
 Voioase leagănă din mîni,
 Săltînd sub ie plinii sîni
 Şi ia'n zbor de vînt.

Cu ochi plecaţi, cu pas uşor,
 Mireasa trece la mijluc —
 Şi-acum nuntaşii-î dau de zor:

Acù-i acù, și toți s'aprint,
S'aprinde hora ropotind,
Cum bat în tact pe loc.

Iar nunu 'ntre nuntași cinstit
O 'nvirte-odat' de două-orî,
Și-î vine rîndul la 'nvirtit.
Apoi cinstitei nune mari,
Cu poli la gît și icosari,
Și 'n urmă la surori;

Și-așa de blindă cum e ea,
Mireasa face rînd la toți,
Pe rînd așa cum s'a cădea:
La frați, apoi la verișori,
La toți ai horei jucători,
La colăcerii toți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Si jucătorii chiotesc
Și prind mireasa și-o desprind,
Dar lăutarii zîngănesc,
Cu foc nebun smucind din cap,
Prinzînd din arc al horii trap
Și ochii mari zgiînd.

Iar banii dați de jucători
În tactul horii zornăiesc,
Căci toți nuntașii sînt datori
S'arunce-atîția bani pe rînd,
De cîte orî, ușor săltînd,
Mireasa învîrtesc.

ROMUL CIOFLEC.

DOI FURTAȚI: ȚICĂ ȘI COSTICĂ.

— Ești furtate pîn'la moarte?

— Sînt furtate pîn'la moarte.

Așa și-au zis la un Rusalii, schimbîndu-și cite o donicioară cu un buchet de flori legat la coadă și o lumîinare pe capac. Furtăția au făcut-o, cu alți copii, supt mărul podgorel de lingă drum, pe iarba verde crescută în umbră, cu colaci împlețiți, covrigi cu ou, păsat și cu vin îndoit cu limonadă. Au rămas furtați, și, cînd se întîlnesc își zic numai așa: Mergi, furtate? Acas'e furtatu'? Măi furtate, da, tălică, ce mă faci, mă?

Cu casa staū pe aceiași uliță și toată ziulica îi vezi p'amîndoi, parcă ar fi înjugați.

Vara, umblă pe prundul gîrlei, caută pietre pocnitoare, lespezî de ascuțit și fac socoteala de cite orî s'au scaldat la moară și de cite orî și-au dat drumul după vadul cel mare, în apa adîncă. Pielea s'a făcut neagră ca ceaunul de bătaia soarelui, și ei bat într'una apa, se bălăcesc măi rău decît gîstele și sfințitul soarelui îi măi adună după drum.

Copiii cu mare chibzuială se gîndesc de acum să-și agonisească ceva avere și așa au împărțit țarina după drum în două mari proprietăți. «Pîn' aici să fie a mea, furtate, și d'aci în colo a ta».

În zilele de vară, cînd găinile tot vestesc a ploaie tăvălindu-se în praful cald, cînd cocoșii urcă mîndri virful gardului și, lungind gîtul, bat din pene, cîntînd prelung cut-curiguu, ei umplu poala cu țarină și o cară în clăi mari, care aduc aminte clăile de fin de la Muscel, o măsoară cu pumnii, o preface în clăițe, o string din mijlocul drumului, ca s'o cruțe de trecerea nemiloasă a roților, căci împrăstie avutul, și se tot laudă că unul are măi mult decît altul. În împărțirea aceasta de averi, nu lipsesc nici neînțelegerile cu posesorii, cari ar da de lucru celei măi înnalte «judecăți».

Odată ce s'au gîndit cei doi furtați?

Casele noastre trebuiesc spoite la marile sărbători, și mama cumpără var de la Paraschiv cu ocaua. Și varul se face așa de ușor. Faci o groapă, varnița, aduni piatra albă după prundul gîrlei, o faci boltă în varnița, îi dai foc, și, după trei zile de ardere, varul e gata, numai să-l stîngi și să te apuci de spoit. Mamele lor n'au să măi cumpere var de la alții, și iată-î și pe ei, că aduc ceva în casă.

Socoteala nu era grea de dus la cap, dar numai cu arsul varului a fost beleaua.

Cînd era soarele la prînzul ăl mare, varnița boltită aștepta focul s'o încălzească. Aū ars-o băieții pînă de cu seară, și, cînd a început a se desluși lumina focului în întunerecul nopții, care se cernia mărunt din înălțimile senine, cînd prunii dinprejur erau ca niște stafii negre prinse de brîu, să facă de urît copiilor, ei aū lăsat varnița și aū plecat acasă siguri că mine o să aibă curajul să doarmă la lumina focului.

Înșă e cam mult de la vorbă la faptă, și nici-odată nu s'aū putut lăuda că aū scutit pe mamele lor de cumpărarea varului pentru spoit.

Odată la Paști aū făcut un scîrcium în grădina cu pruni de lîngă povarnă. În Vinerea Patimelor, scîrciumul era gata.

L-aū încercat ei puțin, aū mai pus cîte-o proptea furcilor, care se mișcău la o legănare mai îndrăzneată, l-aū legat bine cu o sfoară, să nu vie alți copii în urma lor să se dea luica și, după ziua jumătate, aū pornit spre Ghibartî, după floarea Paștei.

Aū cules multă floare albă cu foi puține, care înălbia locuri umbroase de supt tufe mari de anini. Unde floarea era deasă, se așezău jos pe frunze uscate și culegeaū cu amîndouă mîinile floarea care răsare pentru sfînta sărbătoare a Învierii.

Cînd mai era soarele de un stat de om de asupra muchei Goargășului, aū ajuns în sat cu brațul plin de flori albe. Le-aū așezat la biserică d'inaintea iconostasului, aū trecut pe supt masa Învierii și s'aū dus să mai vadă de scîrcium. Fringhia n'aū mai găsit-o la loc, așa cum o legaseră, și copiii oamenilor se dădeaū în scîrciumul muncit de ei. S'aū hotărît să puie dare, ca la dulapul de la han. Un ou roșu pentru un băiat și unul încondeiat pentru o fată. Negustoria a mers bine, aū cîștigat ouă multe și le-aū dat și ei pe dulapul de la han, plătind cîte odată și pentru fete. Scîrciumul a rămas în seama lui Furtatu', și el l-a închis în povarnă pentru alt an.

La Paște, în cele trei zile, aū privit hora mare și frumoasă din curtea hanului de la Măcare, s'aū mai jucat pe puntea de peste gîrlă, încercînd pe la amiază apa, dacă n'ar fi bună de scăldat.

«Acu, nu, furtate, dar de Sfîntul Gheorghe o să fie numai bună.»

Vara aū petrecut-o, cînd pe drumul plin de lumină, cînd pe supt prunii de la povarnă, cînd pe prundul cu pietrele încălzite de dogoarea soarelui.

Cîte odată, se ridicaū amenințători nori negri din spre munte. Un vînt rece venia de departe, mîinînd mai răpede apa riului scăzut, și

făcînd unde în cercuri, pe supt frunza sălcuilor plecate. Un bubuit surd se pornia din cerul mohorît și înflora pe copilașii fricoși să nu-î apuce vremea rea pe drumuri; atunci porniau în grabă spre casă, pe ulița cu praful pătat ici și colo de picături mari de ploaie răcoritoare.

Ploaia se lăsă pripită și vijeloasă, bătea stăruitor foile late ale porumbului verde, răscolia țărina și pornia vâlcelele mari pe amîndouă părțile șoselei. Apa venia cu furie, aducînd pămînt moale de pe marurile gălbui.

La vre-o podișcă, se astupa gura cu mărăcinii și bețele puse curmeziș de viitura apei și vâlcetul, oprit din mersul înnainte, pornia pe șosea, stricînd pietruirea și dînd năvală în curțile oamenilor. Apa aducea miros plăcut de pămînt proaspăt.

Cînd se mai potolia căderea de sus, ieșiau din case oamenii veseli să simtă mirosul ploii aducătoare de atitea bunătăți. Pe marginea șoselei, cu picioarele goale pe supt cămășuțele albe, se zăria și doi copii muncind cu capul plecat spre apa din șanț. Ei făceau cu noroiu o opritoare în curmezișul vâlcetului și opriau apa micșorată acum. Cînd se strîngea multă, multă, pînă lingă podul lui Radu, rupeau zăgazul și apa pornia spumată, necăjită parcă de stinghereala ce i se făcea în mersul ei de vale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vara era bine. Se sculau de dimineață și porniau pe drum în neștire; dar ce să facă iarna, bieții copii?

Pe pămîntul albit de căderea zăpezii nu puteau ieși desculți, și, fiindcă nu puteau ieși desculți, nu era ceva mai greu de făcut pe lumea asta ca osteneala încălțatului. Să potrivești vîrzboul opincii, să netezești obiala, să petreci nojița pe rînd prin toate găurile și s'o încolosești apoi peste glesnă, grea era, Doamne, încălțarea dimineața, mai ales cînd te grăbiai să plecî d'acasă și nu se găsia cineva să-ți ajute.

Pe dealul de la Tache Chelcea, se auziau din uliță strigătele copiilor. Țică avea o cioaclă făcută de tată-său, și pornia la saniuș. Urca dealul și aștepta pe furtatu', care venia tîrînd după el o sanie frumoasă, făcută după chipul celor de boi. Se așezau la rînd, se încîrduiau cu ceilalți copii. Costică cu sania lui făcea pîrtie înnainte și se urniau încet, pe urmă zburau pe coasta dealului în viforul zăpezii ridicate, cu inima strînsă, ce s'o întîmpla în vale. Aci unul se văita, altul rîdea, altul se silia să iasă de supt cioaclă și porniau iar la deal, încîrduiți, ținîndu-se unul de altul la urcușurile mai grele.

Și iermele geroase aū trecut, peste ele s'aū ridicat verî călduroase, și cu trecerea vremei furtații se năriau și nu mai puteau umbla în cămăși lungi, cu picioarele goale, pe uliță. Mamele lor cite odată li

spunea așa să-î sperie: «O să vedeți voi la școală; să vezi atunci cum n'o să mai hoinăriți toată ziua pe uliță».

Și către toamnă, cînd pe muscel nu rămăsese pic de clăiță, cînd mai trecea răzleață pe drum la vale cite-o căruță încărcată cu fîn, și pe holde începuse să foșnească uscat unele foî gălbui ale porumbului, furtații trebuia să plece la școală.

Cu trăistuțe frumoase de gît, cu opinci nouă peste obielele albe, supt încolăcirea nojitelor în șease, cu pălăriuțele de la Paști, într'o zi de dimineață Costică a pornit cu furtatu-său la școala din prundul girlei. O casă mică la marginea apei, ocolită de sălcii bătrine, vestită satului prin cumpăna puțului, care se ridica greoaie în sus, scoțînd sunete răpezi și pocnitoare la scoaterea găleții.

S'a dus hoinăreala pe drum cît e ziua de mare, și cu ea s'aū dus clăițele de țărînă după drum, scăldatul în voie la moara din anini. Atitor bunătăți li s'a închis calea prin băncile crestate așezate unele după altele în odăița cu tavanul povîrnit: școala.

Aci anî aū trecut domol subt privegherea blîndă a lui «neica-în-vățător». În vacanțiile mari, tot mai schimbaū gravii școlari cartea pe bățul vacilor și porniaū la muscel mai mulți acum, împrietenii de școală: cei din Vîrtop, cu cei din Cîmpșor și cu cei din «sat».

Cînd răsăria soarele pe Goargăș, vitele porniaū încet pe drum la iarbă în dăngănitul rar de clopot; se deschideaū porți pe ici și colo și se tot măria cireada, ce pornia la Muscel. Iarba otăvită după coșitură, le sătura pînă 'n prînz, și atunci erau mînate acasă, la odihna și ca să nu dea strechia prin porumbiștile oamenilor.

În curtea umbrită, vitele își rumegă în tihnă tainul de iarbă. Vițelul «Bolocănel» mișie cu botnița ugerul mamei. Botnița țintuită înțeață, și vaca nu poate să-și alăpteze copilul. Muștele în roiuri biziitoare zboară pe la botul vacilor, și ele se scutură cu suflături grele de năvala aripatei supărătoare. Cite-un bărzăune se izbește de gard în mersul lui nebun, și cade ostenit, cu aripile întinse. Cînele cu gura căscată clămpănește după muște și se minie de neispravă. E cald, și soarele arde pulberea aprinsă pe drumul lung. Razele se strecoară prin frunzișul sălcilor, și cuprind în lumină pilcuri de vietăți mărunte innaripate. Pe undă de vînt se lasă domol spre sat miresme de flori de cîmp.

Furtații, acum văcari în vacanță, și-aū uitat de tovarășii lor de dimineață și din atîtea alte zile frumoase. Cum aū venit cu vacile de prînz, aū îmbucat de două-trei orî și aū pornit la gîrlă. Azi era vorba să sece o viroagă, să prindă pește. Aū găsit blăni pentru

opritul apei, aū căutat mai d'innainte un loc de unde să taie glii și azi să oprească gîrla. Și-aū sumes rāpede mînecele, aū ridicat cioarecii pînă peste genunchi și aū așezat bolovanii mari pe cari să rînduiască blānile cu glii. Costică tăiasc gliile. Amîndoi le-aū cārat, aū umplut blānile, aū mai adus de rezervă, dacā o mînca apa în vre-un loc, și acum se gātesc să rāstoarne blānile, să oprească cursul apei și sāl mute în altā parte. Aū apucat amîndoi blana, aū rāsturnat gliile în apă, le-aū îndesat pe nisip, și ochiurile pe unde izvorirea apei era mai mare, s'aū potolit. Apa, oprită chiar în mijloc din drumul ei, se revarsă cu furie la capetele blānii rāsturnate și amenință sāl dea pe de-asupra.

A doua blană aū așezat-o mai greū, dar tot aū așezat-o. Pe supt blana a treia, rînduită cu glii multe pe doi bolovanii mari, apa se pornise acum să curgā toată în unde rāpezi și venia par'că mai multă din sus. Nisipul scos de viitură se ridică în rostogoliri iuți și adințește tot mai mult vadul ce trebuie astupat.

Pentru cei doi copii, greutatea era mare, dar și rāsplata unei munci așa trudite era să fie și mai mare. În umblarea lor de colo pînă colo prin apă, simțise mirosul peștelui și acum, cînd două blāni erau așezate statornic în curmezișul apei, par'că li se arătau în jos, pe prundul rāmas umed, cu pietrele îmbrobodite de mătasa broaștei, spinării în solzi aurii, mrene grāsceane și sganțe zglobii. Izbînda era în blana a treia, și ea a fost cu nenorocul. Cînd aū lāsāt-o ușor în jos pe lîngă bolovanii și-aū îndesat cu ghenunchii peste gliile duse la fund, apa vijeliosă a săltat blana în iuțeală, gliile aū fost luate de viitura apei și peștele a rāmas sāl treacă în tihnă viața, pînă vor veni pescari mai puternici să sece gîrla.

Micii vācari se întorc acasā learcă de apă și ruți de osteneală, ieaū demîncare cu ei, strigā cînele, deschid poarta oborului, opresc vițelul acasā, și vacile pornesc iar agale pe drumul plin de soarele amiazului. Clopotul de acioaie de la gîtul «Bālāitei» vestește vecinii, și lelea Ilinca strigā din prag, să mai aștepte o leacă și pe fata ei. Unul trece innaintea vacilor, ajutā Anicăi să oprească viței, așteaptā pe Filoftia, care mînă vacile din urmă, și cu toții pornesc la muscel, patru copilași să îngrijească de pāscutul a douāzeci de vite.

Drumul în susul apei e rācorit de ridicarea stropilor; cāldura amiazului e în scādere, și pe la umbra sālciilor vacile merg domol la iarba dātătoare de puteri. Un nor alburiū de praf se ridică în urma lor, și pāzitorii însoțesc gravī, în mers așezat, cîrdul de vite.

Spre toamnă, școala-i chiamā iar peste gîrlă; furtații lasā altora grija vacilor și se duc iar la carte.

După șase ani de învățătură, Costică a pus ghiozdanul în cuiu, și pus a rămas. A învățat să sape, să adune la polog, și-a încercat puterea la coasă și a rămas să-și treacă viața în tovărășia dulce a fetelor din sat, arînd pămîntul primăvara, culegînd toamna rodul în-sutit, jucînd la clăcile de porumb, gătindu-se Dumineca de han și simțindu-se ușor ca fulgul în legănarea jocului «De doi», supt viersul duios al vioarei cu țîitura ritmică a cobzei.

Țică a plecat la școala din oraș, a învățat acolo după alte cărți. A mai trecut ce-a mai trecut și s'a dus în Pitești, la altă învățătură, după alte cărți, cu profesori mai învățați. Într'o vacanță, i-a și spus Moș-Simion Bădescu: «Cartea ce-ai învățat-o d-ta, mare nepoate, eă gîndesc, că n'ai putea-o pune în trei căruțe încărcate».

Și din Pitești a plecat tot la învățătură și a cetit slovă din multe hîrtii, a învățat carte multă, dacă n'o mai fi învățînd și acum. S'a depărtat de sat, s'a înstrăinat de viața furtatului, și-a schimbat portul pe o haină străină. Dar și acum, cînd îl impresoară gîndurile, se pornește cu mintea în urmă, simte ca o răcoreală prin vine și scrie carte să mai afle veste după acasă: «Da, tatică, ce mai face furtatu'?...»

I. BOTENI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D O R

De dragoste povești grăite
 Cu Feți-frumoși și-a lor iubite,
 Am ascultat în seri senine
 Atit de multe-atit de multe,
 Precum e plaiul cu flori smulte
 Si cum de crengi păduri sint pline.

Ș'am auzit atîți prieteni
 Spunînd că frunza nu-i pe cetini
 Cit mindrele ce-au fost să 'mbie...
 Ș'am plins atunci gîndînd că 'ntr'una
 Eă mândre văd, dar, vai, nu-i una,
 Să-mi cate 'n ochi ca lor și mie!

I. M. MARINESCU

ÎN NOAPTE

(Terține.)

Ah! vin'afară să slăvim iubirea,
Căci dragostea e pentru noi. Privește,
Ce dulce îți suride toată firea.

Spre dragoste te'mbie, te momește,
Adînc te mișcă, te înflorează,
Și totul, totu-ți spune 'n cet: iubește.

Se scaldă luna 'n tremurat de rază,
În valul lin al apei sclipitoare;
Salcimii lasă floarea lor să cază

Și pentru noi aștern în drum covoare.
Iar, cînd vom fi alături împreună
În noaptea liniștită, pe răcoare,

Ca doi copii ținîndu-ne de mîină,
Privindu-ne cu patimă și dor,
Și-om auzi zefirul cum se 'ngîină,

Viclean, șăgalnic, dulce, iubitor,
Și florii povestind taina iubirii;
Cînd, ea, plecîndu-și capul său, ușor,

Și tresărînd în spazmul fericirii,
În vorba-i voiü vedea cum se răsfață —
Înfiorați de frumusețea firii, —

Într'un sărut să ni legăm viața.

I. PUȘCARIU.

Reproducerea oprită.

PARTEA A DOUA.

IV.

Luna Octomvrie se sfârși cu vreme rea. Zile umede și reci vestiră apropierea iernii. Grădinile rămăseseră fără verdeață, — și une ori, în tăcerea după-amiezilor, treceau învăluindu-se și croncănind șiraguri de ciorî.

În vremea asta, tinerii însurăței își vizitară mai des cunoștințele, mai ales seara; și trecură de multe ori spre casele bătrînilor, în partea cealaltă a tîrgușorului.

Între bătrîni, o duceau cu sfaturi lungi și încete. De multe ori lucruri spuse în urmă, — erau din nou povestite cu liniște și cu tact. Tinca asculta cu zîmbetu-î bun, iar Vasile căsca și se gîndia la alte-cele.

La cuconu'-Iorgu, ori la Ionescu, vorba bogată a cucoanelor mai curînd rupea monotonia serilor lungi. Se vorbea despre unele gospodine care lipsiaū, despre păcatele unuia și altuia, — se hotăraū înrudiri pînă la a șaptea spiță; se mai făcea și oarecare politică, după cele mai învierșunate gazete; apoi cătră unsprezece ceasuri se făcea tăcere, și stăpîna casei căsca odată lung și trist. Tinerii veniaū acasă tăcuți, intraū în odaie pe pipăite, Vasile aprindea un chibrit, Tinca scotea sticla de la lampă și ridica fitilul, — și, după ce mai stăteau puțin de vorbă în rumeneala luminii, se pregătiaū de culcare.

O mihnire ușoară apăsa pe Tinca în zilele acestea jilave. Negrea venia grăbit la amiază, mîncea repede, — și, la vorbele nevastei, la îndemnurile ei la fiecare fel de mîncare, la surîsurile ei de dragoste, nu mai răspundea ca odinioară. Se plîngea că e ostenit, că are mult de lucru și seara venia, uneori, cu întîrzieri peste ceasul obișnuit.

Tinca nu zicea nimic, rămânea tăcută, gînditoare. La plecare, la venire, zîmbetul ei avea o slabă încreșitură de suferință. Plictiseala și necazurile lui o ajungeau și pe ea, — și ar fi dat mult să-l vadă iar ușurat la suflet, întorcîndu-se cu avînturile de dragoste de la începutul căsniciei lor.

Cîte-odată, cînd îl vedea ceva mai luminat, îi veniau veselii de copil, îi săria în brațe, îl săruta; bucuria i se revărsa în vorbe bune, în mîngîieri. Și Negrea parcă se deștepta cu ochii dintr'odată aprinși, o cuprîndea în brațe, — și 'n clipele acelea Tinca uita și de zilele morhore și de necazurile lui acolo, la primăria plină de dosare prăfuite.

Vremea curgea încet. În gospodărie erau treburi multe și mărunte. Tinca pregătia zarzavatul pentru iarnă, puneă varza la murat, își încheia bulionul în sticle, rînduia cununile de ceapă și cartofii în pivniță. Cucoana Casuca în fiecare zi intra pe porțiță, venia, își săruta fina și începea să o dăscălească: cită sare trebuie, cită apă, cum se așează fiecare lucru, — și la ori-ce povață avea învălmășeli de cuvinte, întoarceri la trecut, la întîmplări pe care le amesteca cu varza, cu apa și cu sarea.

Au fost zile de necazuri și de muncă, — și însfirșit într'o Sîmbătă seara toate fură gata. După umblări încolo și înapoi, Tinca se opri în cele din urmă la cămară, băgă de seamă, ca o adevărată gospodină, la rînduiala din rafturi, apoi ceru apă și săpun. — Se spală pe mîini, trecu în iatac și-și schimbă capotul; se așeză înaintea oglinzii, își potrivea pieptănătura și-și mîngîie obrazul cu puful de pudră, — după aceea se uită la ceas.

Erau șase, însera, trebuia să vie și Vasile de la slujbă.

Ea se gîndia cu bucurie la clipa cînd o să-l mulțamească, spuindu-î, între două sărutări, cît de vrednic s'a purtat și cum și-a pregătit apărarea pentru zilele grele ale iernii. Incepu a se plimba prin odăiță, prin umbra care înalbăstria tot mai mult geamurile și umplea tot mai mult de întunerec ungherele. Din cînd în cînd se opria se apropia de fereastră și asculta: parcă auzise porțița. — Se îndrepta apoi iar, se uita la ceas și din nou își începea plimbarea de la fereastră la ușă.

Dar Negrea întîrzia, și tînăra își făcea o mulțime de gînduri. Poate vra să sfîrșească o lucrare începută, poate a venit vre-o inspecție, cine știe!.. O jumătate de ceas nu-i mult. Sînt șase ceasuri jumătate. Are să vie obosit; ar fi bine să fie gata masa, — cînd va intra, să nu mai aștepte.

Îeși din iatac în șală, apoi afară. Prin ferestruicile bucătăriei ieșea

lumina rumână a focului din lăuntru, în pîlpîiri grăbite. — Se gîndi să dea întâi o fugă pînă la poartă. Își strînse capotul la piept și porni. Din portiță privi în lungul uliței, spre tîrg. Prin întunecimea serii umede nici-o umbră nu se vedea; și era o tăcere adîncă care-i strînse inima ca o presimțire tristă. Lumină ardea la casele vecine; ea se simți mai singură și mai mihnită, și un fior de frig o scutură.

Sé întoarse răpede și intră în bucătărie.

«Mamă Ioană, gata masa?»

— Gata, zise veselă bătrîna, întorcîndu-și ochii mici și obrazul zbîrcit. A venit cuconașul?

— Nu, șopti tînăra și parcă simți în gît un nod amar.

— Atunci, cînd a veni, mestec numai mămăliguța.

— Bine...» zise încet Tinca, și ieși.

În casă, prin întunec, căută chibriturile și aprinse lampa. Se uită după aceia iar la ceas. — Șapte. — I s'o fi întîmplat poate ceva. Și dintr'odată îl văzu căzut, prin întunec, plin de sînge. Apoi iar se gîndi: nu, asta nu se poate; ar fi fost cine s'o vestească. Atunci care-i pricina întîrzierii? Și răspunsul cel mai dureros i se desluși în minte. S'a luat cu cineva și s'a oprit la o cinste. Un pahar, două, — pe urmă nu e greu să întîrzi. Asta trebuie să fie! Și o nemărginită tristeță o cuprinse. Lăsată în părăsire așa de curînd, pentru un pahar de băutură sorbit acolo, lîngă o tejghea murdară! Din partea lui, i se părea un lucru cu totul neînțeles și nou. Nu, nici asta nu se poate. Dragostea ei nu se împăca cu așa ceva. Ar fi o înjosire și o umilință prea mare. — Dar atunci ce este? de ce nu mai vine?

Lumina lămpii i se păru mică. Așa, parcă singurătatea odăii era mai grea și colțurile aveau umbre care o înfricoșău. Întinse mîna și ridică fitilul; după aceia se înălță răpede, ascultînd. Nici de data asta nu era nimeni. Și rămase în mijlocul odăii, cu mîinile împreunate lăsate în jos, cu ochii așintiți lucind, pierduți în gînduri.

Și vremea trecea. Se gîndi iar să iasă la portiță. Își căută cațaveica cu blăniță de vidră, pe care o purta cînd era fată, și-o puse pe umeri, și ieși zgribulită.

Acuma venia cineva. Își simți inima bătînd. Dar umbra se apropia, — și cunoscă că nu era Vasile. Se dădu binișor în dosul porții, și așteptă. Cel care trecea, era Apostolescu, judecătorul. Tincăi i se păru că se uită spre poartă. Mergea domol și pașii lui, prin mîzga uliței, aveau un sunet ciudat, ca un clefăit ușor. — În urma lui se întinse iar tăcere, și ulița rămăsese pustie.

Cînd se întoarse în casă, simți iar nodul amar în gît. Se temu să

n'o găsească plîngînd bătrîna, și ieși din nou pînă la fereastra bucătăriei. Bătu în geam și zise tare :

«Mamă Ioană, pune mîncarea deoparte... Vasile întîrzie în ia-seară, are niște afaceri... Dumneata poți să mînînci...»

Din lăuntru se auzi răspunzînd glasul înnăbușit al mamei-Ioana :

«Dar mătăluță ce faci? aștepți?»

— Eă nu mînînc!» răspunse Tinca. Simți că i se urcă singele în obraz; se întoarse și intră în casă.

Se sui pe pat, se răsîmă cu spatele de perete, așa cum era, cu cațaveica între umere, — și dintr'odată simți nodul amar urcîndu-i-se prin fălci, la tîmple și la ochi. Nu se mai putu stăpîni; începu a plînge în tăcerea iatacului. Sta cu ochii ațintiți înnainte și lacrimile-î curgeau încet pe obraji. Erau lacrimi înveninate, care o ardeau ca niște picături de foc.

Apoi așteptă multă, multă vreme. Plînsul i se oprise, ș'acuma sta așa, parcă nu se mai gîndia la nimic. Simția în piept o durere mare, și știa că Negrea nu mai vine, — atît. Pe urmă nici atît nu mai știu; Durerea-î aduse un fel de amorțire; ochii stăteau ațintiți, cu o lăcîre ciudată.

Și iată că într'un tîrziu pătrunse zgomot din șală. Ușa se deschise, și Vasile intră.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tinca tresări ușor. Se dădu jos de pe pat și duse mîna la frunte.

Negrea se oprise și se uita la ea cu privirile turburate. Ochiul parcă-î sticliau puțin. Zise :

«Ce mai faci tu, Tincuță? Mă ierți? uite am întîrziat puțin... M'am luat cu ziua tîrgului...»

Nevasta îl privi o clipă, apoi se îndreptă spre ușă.

«Stăi, stăi, zise Vasile cu un zîmbet umed. Vrai să-mi aduci mîncare?»

— Da, șopti Tinca.

— Nu, nu mînînc, nu mai aduce. Am gustat în tîrg cîte ceva. Tu ai stat la masă, nu-î așa?»

— N'am stat, nici nu mi-î foame...

— Ei, vezi cum ești? Trebuia să mînînci, dacă ai văzut că nu vin...»

Apoi se apropiè, o apucă cu amîndouă mîinile de tîmple și o sărută pe frunte.

«Tincuță, nu te supăra, — mă ierți?»

Și Tinca îi simțise duhul de vin și mirosul rău al tutunului. Duse palmele la ochi și izbucni dintr'odată într'un plîns cu sughîțuri. Plîngea amar, și-î izvorau lacrimile printre degete. Iar Negrea, dintr'odată

înduioșat, se alătură de dînsa, o cuprinse pe după mijloc și începu a o săruta pe păr și pe tîmple. O săruta și-i vorbia dulce:

«Tincuță, iartă-mă, Tincuță... N'am știut c'ai să te superi așa de tare !...»

(Va urmă.)

MIHAIL SADOVEANU.

BLESTEMUL LUI DUCA

(Legendă.)

*Un tropot rar s'aude lin
Prin tănuitele pustii:
Un pîlc de-ostași agale vin,
De lucii arme drumu-î pîn,
Dar nici n'ai crede, că sînt vii:
Toți stau plecați sub gînd adînc—
Privind al șelelor oblînc.*

*Dar poposesc... Un cerc de scrum
Arată locul unui sat,
Și-un biet moșneag apare 'n drum:
Pe-aici doar el de-î viu acum.
El cată lung spre cel legat
Și milă-î e, neștiutor,
De fostul lui asupritor !*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Iar roibi 'n pas copita-și bat,
Țîșnesc scînteile supt fier
Și-ușor, ușor prin șes răzbat,
Pe cînd la mijloc, strîns legat,
Stă cruntul Domn privind spre cer:
—«Așa ceas rău nici nu-î de spus:
Din țără-î prins să fie dus !...» —*

*Și iată Vodă i-a șoptit:
—«Mi-î sete, bade, fi creștin !...»—
El plosca-î dă: «—Fii miluit !
«Că doar atît mi-a prisosit
«Din prada Ducăi cel hain !
«Hai, bea și zi-î și lui: noroc,
«De-o bea cumva, să beie foc !»*

*Și ce-î mai trece-acum prin gînd,
Doar ochii lui de foc o spun:
Stă 'ntîns pe șea, grozav gemînd,
Pe cînd prin piept ca val săltînd,
Colînd'un dor cumplit, nehun:
—«Să-și aib'o clipă țara 'n mîini,
S'o zvîrle hohotînd la cîini !»—*

*Și nu-și sfîrși cuvîntul lui,
Că Domnul cade jos rîcnînd,
Văpăi țîșnesc din gura lui,
Și stă ca mort, pe toți uimînd,
Ce cruce-și fac și'n jur se tem:
—«Ferește, Doamne, de blestêm !»—*

I. M. MARINESCU.

CÎNTEC

Foaie verde, dulce fragă,
 Draga sufletului dragă,
 S'o mai văd să-mi zbori cu dorul,
 Murgule, mai zbor ca zborul, —
 Sufletului, dragă!

Vuie codrul, lung răsună:
 Nu vezi semne de furtună
 Dragul mieu? Acum odată,
 Și pe fruntea-ți asudată
 Mina ei s'o pună.

Foaie verde de sipică
 Floricica mea florică:
 Pentru mindra dragă mie
 Staă cu-o țară 'n vrăsmășie —
 ...Verde de sipică!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ROMUL CIOFLEC.

CRONICĂ

Urmînd un curent general în părțile românești de peste munți, «Gazeta de Duminecă» anunță că va lua și un caracter politic. Noi așteptam de mult să iea unul cultural. Dar firește că e ceva mai greu decît să se asurzească țerănimea — care doar atîta gînd are! — cu isprăvile lui Kossuth cel de-al doilea, care vine trupește de la cel d'întăiu.

Sperăm că și «Banatul», a cărui apropiată publicare se anunță, va răspîndi asupra poporului românesc binefacerile cunoașterii aceleiași politice.

*

Între articolele șterse ale revistei «Albina» face cea mai bună impresie publicarea «Scrisorilor» iscălite de M. Sadoveanu. E o literatură învățătoare și cu tendințe, dar care are atîta viață, încît e și literatură în deplinul înțeles al cuvîntului. — Ultimul n-r al revistei nu ni-a venit.

*

Încă un număr din «Făt-Frumos». În el se deosebesc două articole mai ales. Într'unul, d. A. C. Cuza afirmă scurt, energic și limpede necesitatea națiunilor, pentru ele însele și pentru omenire. Conclusia practică ar fi să se

lupte hotărît la noi împotriva acelor cari încurcă conștiința unor idei neapărate pentru dezvoltarea noastră. Din partea mea, cred că, așa cum stau lucrurile astăzi, putem lăsa în pacea micii lor satisfacții de ambiție pe toți copilăroșii și desorientații, cari au mai puțin păreri și sentimente decît por-niri oarbe spre a fi ceia ce nu sînt chemați să fie. Ceî cuminți înțeleg care e îndreptarea cea bună, iar cît despre ceî fără minte și fără inimă, ce ni pasă! — Nuvela d-lui Emilgar e de sigur cea mai duioasă din cite a tipărit până acum.

*

Cartea de aur a d-lui I. Păcățianu, ajunsă la al III-lea volum și la anul 1865, e mai mult o culegere de acte privitoare la «luptele naționale» ale Romînilor din Ardeal și Ungaria. Ea ar corespunde, cu mai puțină metodă și mult mai puțină bogăție, «Actelor și documentelor» privitoare la formațiunea României contemporane pe care le publică d. D. Sturdza. E menită să aducă însă foloase, care se pot înțelege ușor, scutind atita căutare, obositoare, cînd nu e chiar imposibilă, prin vechile ziare de peste munți. Faptul că autorul ni-a trimes cartea, ar dovedi că-i pare rău de polemica pe care a început-o odinioară. Acest lucru nu i-ar face decît onoare.

*

«Anuarul școalei comerciale superioare greco-orientale (ortodoxe) din Brassó (sic) (Brașov)» cuprinde un foarte bun studiu asupra păcatelor de strivire a minții copiilor prin prea multă învățatură, abstractă, neplăcută și sacă, de care sufăr școlile din toate părțile lumii, nenorocită rămășiță a veacului de mijloc și a învățămîntului iesuit. D. N. Sulică, autorul studiului, se razimă pe constatările făcute în Ungaria și ideile de reformă emise acolo. Decî, ca și în Germania, și acolo! O conștiință îmbucurătoare pare că începe a se lăți, pentru ca să înlocuiască învățămîntul mort prin buna vorbă caldă a unui învățător-părinte. Dacă se va îndeplini așa ceva, o nouă eră ar putea începe pentru omenire.

*

D. D. A. Teodoru, împreună cu cîțiva dintre socialiștii de odinioară, astăzi liberali înnaintați, au început publicarea unei reviste pentru «copii și tineri» (de fapt pentru copiii din școală). «Comoara Tinerimii» dă povestiri, expunerî științifice ușoare, ilustrații. Coperta e pretențioasă și cu totul neînțeleasă: pare că regele, încoronat, se primblă cu barca pe o mare furtunoasă, pe cînd copii fac semne desperate de pe mal. Vom vedea întru cît noua foaie va putea întrece pe cea veche, «Amicul copiilor», pe care o redactează profesori din Tirgu-Jiiului.

*

Am simțit o mare mirare primind revista *Spre lumină*, anul al II-lea, «publicație lunară pentru elevii de școli secundare, condusă de un comitet de elevi din Liceul Național din Iași». Și asta! Cînd eram și eu elev acolo, scoteam, e adevărat, o «revistă», dar... cu centigrafal: ea n'a fost nici-odată trimesă prin poștă, iar din abonamente, calculate în alune, n'am primit decît

unul, pe al d-lui Gideiū, autorul cunoscutelor scrieri despre popor și pentru dînsul. În «revistă» erau caricaturi de profesori și zeflemele pentru colegi; se redacta în clasele mai plicticoase. Și făceam mare haz, noi toți, elevi de cursul superior. Vremuri naive! Iar acum, revistă în toată forma. Dar vezi că pe vremea mea cu cît se dă acuma d-lui Goldner, pentru publicație, noi cumpăram toate cărțile bune ce ieșiau în țară, ba chiar și cite o carte străină și, cînd am crescut și noi mai mari, mulțămîită acestor cetiri am putut fi niște oameni folositori societății.

*

Multe povestiri, cimilituri și cîntece, unele dintre ele nouă, hazlii său frumoase, au fost strînse și tipărite în cea mai mare neorinduală, supt titlul cu totul nepotrivit de *Brașoave*, de dd. G. Popescu-Ciocănel, E. Patriciu și G. Salviu într'o elegantă carte de aproape 300 de pagini, pe preț de 1 leu și 25. A editat librăria Steinberg din București, odinioară oficina *Haiducilor*.

*

Acuma vre-o 15 ani, d. I. N. Roman era gazetar în Iași și se număra printre bunii *poetae minores* ai noștri. De multă vreme n'a mai scris nimic. A fost o surprindere pentru mine — și, după deschiderea cărții, o surprindere plăcută — noul studiu al d-lui Roman: *Dobrogea și drepturile politice ale locuitorilor ei*, apărut acum în urmă la Constanța.

Pentru autor nu mai încape îndoială că trebuie să se înlătore «constituția» din 1880 a Dobrogei, cu toate restricțiile și măsurile ei excepționale, și să se facă din toți cetățenii *dobrogeni* cetățeni *romini* pe deplin îndreptățiți. Ei ar căpăta deci o represințatie în Cameră și scutirea de o mulțime de piedici și de umilințe.

Cererea, pe care o face astăzi toată «inteligenta» dobrogeană, fără deosebire de naționalitate, e de sigur dreaptă și logică. Locuitorii Dobrogei au tot dreptul să se împărtășească de miseriile vieții noastre constituționale. Dacă li se va îndeplini dorința, Dumnezeu să-i ajute și să-i cruțe! Până atunci, în alte împrejurări decît cele de astăzi, s'ar putea lucra la desăvîrșirea operei economice și naționale la care lucrăm acolo, nu fără izbîndă.

D. Roman dă cifre, amănunte pline de interes, puncte vedere juridice luminoase: se vede perfect informat asupra subiectului său: Cartea e și prin stilul ei vrednică de un scriitor. Aș crede însă că păcatele noastre n'ar trebui înnegrite și peste cît sînt de negre. Vezi, astfel de cărți le cetesc și dușmanii noștri și nu șede bine să fim noi aceia cari să-i înnarmăm...

N. IORGA.

R A S P U N S U R I

D-lui Boteni. Cealaltă nuvelă pare a se fi pierdut. Se așteaptă alta.